

Кучів Оксана,
провідний науковий співробітник
відділу наукових досліджень проблем
судочинства та науково-методичного
забезпечення суддівської освіти
Національної школи суддів України

СЕМІНАР-ПРАКТИКУМ ЯК ФОРМА НАВЧАННЯ СУДДІВ

Необхідність адаптації до змін, що відбуваються в сучасному глобалізованому світі, та спрямованість на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти в нових соціокультурних умовах зумовлюють створення та поширення в освіті, у тому числі суддівській, нових ідей та засобів здобуття знань і опанування навичок. Ці фактори обумовили розробку Національною школою суддів України (далі – НШСУ) Стратегії розвитку суддівської освіти в Україні на 2021-2025 роки (далі – Стратегія). У розробленій Стратегії конкретизовано основні шляхи реалізації концептуальних ідей та поглядів розвитку освіти, визначених Концепцією національних стандартів суддівської освіти [1; 2].

Одним із стратегічних напрямків розвитку суддівської освіти є використання новітніх форм і методів навчання. Однією з освітніх інновацій, введених НШСУ у процес підготовки суддів, є семінар-практикум, як альтернативна форма навчання тренінгам та інтерактивним лекціям. Щоб визначити основні засади до розробки та змістовного наповнення семінарів-практикумів, НШСУ були розроблені Стандартизовані вимоги до підготовки та проведення семінарів-практикумів (схвалені Науково-методичною радою НШСУ (протокол від 21.01.2019 р. № 1) (далі – Стандартизовані вимоги) [3].

Розробка та проведення семінарів-практикумів, як і навчальних курсів у формі тренінгів, повинна здійснюватися з дотриманням вимог, передбачених Концепцією національних стандартів суддівської освіти та враховувати три виміри: 1) знання, 2) уміння та навички, 3) ставлення, у т. ч. розуміння соціального контексту здійснення правосуддя (т.зв. 3D, D – англ. dimension – «вимір») [3; 4, с. 6]. Обов'язковою вимогою змістовного наповнення семінару-практику є вивчення практики Верховного Суду та ЄСПЛ. Таким чином, здійснюється впровадження вивчення практики ЄСПЛ «по-горизонталі». Для

послідовного та якісного викладу підготовленого матеріалу семінар-практикум повинен мати структуру, елементи якої знаходяться у взаємозв'язку та логічній послідовності [3].

Водночас, слід відзначити декілька ознак, які є характерними саме для семінарів-практикумів. Зокрема, Стандартизованими вимогами передбачено, що особливістю семінару-практику є збільшення питомої ваги знанневого компонент порівняно з тренінгами. Тривалість семінару-практикуму є меншою, аніж тренінгу, і становить 0,5 дня [3].

Розробка семінару-практикуму з будь-якої тематики повинна починатися із визначення навчальних цілей та очікуваних результатів. Наприклад, семінар-практикум для суддів на тему: «Свобода пересування у світлі практики Європейського суду з прав людини» передбачає, що у результаті його проходження судді будуть знати: зміст, мету, структуру статті 2 Протоколу № 4 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – ст.2П-4); умови виправданості обмеження права на свободу пересування; розмежування сфер дії статті 2П-4 із ст.ст. 5, 8, 11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенції); практику ЄСПЛ щодо свободи пересування, у т.ч. рішення щодо України. Цей семінар-практикум направлений на вироблення таких вмій та навичок: визначати, чи підпадають правовідносини у конкретній справі під дію ст.2 П-4 до Конвенції; розмежовувати сферу дії ст.2 П-4 з іншими статтями Конвенції; визначити наявність обмеження права на свободу пересування та застосовувати «3-складовий тест» для аналізу виправданості обмежень.

Для кожного семінару-практикуму розробляється план, який водночас відображає змістовну структуру та перелік тем, які будуть висвітлюватися у семінарі-практикумі (умовно можна провести аналогію між планом семінару-практикуму та програмою тренінгу, тільки без визначення таймінгу в плані) [3].

Семінар-практикум повинен розроблятися із врахуванням доречних інтерактивних методів навчання. Порівняно із тренінгом, різноманітність використаних у семінарі-практикумі інтерактивних методів навчання є меншою. Основний навчальний матеріал розкривається за допомогою мінілекцій, тривалістю до 20 хв., які чергуються із інтерактивними включеннями. Доречними інтерактивними методами навчання для семінару-практикуму є демонстрування відео фрагмента та виконання на основі нього практичного завдання, «мозковий штурм», експрес-опитування (за допомогою системи

«клікерів»), дискусія, обговорення; виконання індивідуальних завдань із заповненням аналітичних схем [3]. Так, у ході згаданого вище семінару-практикуму щодо свободи пересування використовуються такі інтерактивні методи навчання: мінілекція, яка є наскрізною та розкриває підходи до тлумачення та застосування статті 2 П-4 та практику ЄСПЛ; «мозковий штурм» з використанням орієнтовної схеми для аналізу та порівняння ст.2П-4 та статті 11 Конвенції; декілька індивідуальних завдань із заповненням аналітичних схем, наприклад, для визначення правовідносин цивільної, кримінальної, адміністративної юрисдикції, які охоплюються сферою дії статті 2П-4; для аналізу виправданості обмеження права (елементів «3-складового тесту»: законності та пропорційності) шляхом опрацювання рішень ЄСПЛ; опрацювання рішення Великої Палати ЄСПЛ *Гапіб проти Нідерландів* (заява № 43494/09) та відповіді на поставлені відкриті та закриті запитання.

Планом семінару-практикуму повинен передбачатися самоконтроль учасників по його завершенню з метою визначення, чи були досягнуті навчальні цілі [3]. Для самоконтролю доречно використовувати завдання, які передбачають аналіз рішень ЄСПЛ або національного суду крізь призму навчального матеріалу, який був розкритий у ході семінару-практикуму. Наприклад, семінар-практикум з тематики свободи пересування передбачає опрацювання рішення Верховного Суду та відповіді на такі запитання: які статті Конвенції є застосовними у цій справі; чи є потреба у застосуванні практики ЄСПЛ у цій справі, якщо так, які рішення ЄСПЛ будуть доречними для застосування; яке би рішення ви прийняли у цій справі, обґрунтуйте; напишіть мотивувальну частину рішення.

Особливістю семінару-практикуму також є те, що він не передбачає підготовки збірки навчальних матеріалів («байндеру»), так як це робиться для тренінгу. З навчальною метою для семінару-практикуму доцільно розробляти робочий зошит, зміст якого б відповідав плану семінару-практикуму та був опорним конспектом, що включає мінілекції, завдання, аналітичні схеми для заповнення, питання для обговорення, довідкові матеріали. З таким робочим зошитом учасники семінару-практикуму зможуть працювати безпосередньо під час семінару-практикуму в аудиторії або під час дистанційного навчання чи опрацьовувати його самостійно з метою самонавчання.

З огляду на наведене, слід відмітити, що семінар-практикум, як одна із форм навчання дозволяє за досить короткий час опанувати базові знання та навички з вузької тематики та зацікавити до вивчення тематики в подальшому.

Список використаних джерел

1. Стратегія розвитку суддівської освіти в Україні на 2021-2025 роки. URL: <http://nsj.gov.ua>

2. Концепція національних стандартів суддівської освіти, схвалена Науково-методичною радою Національної школи суддів України, протокол від 23.12.2014 № 5. URL: <http://nsj.gov.ua>

3. Стандартизовані вимоги до підготовки та проведення семінарів-практикумів, схвалені Науково-методичною радою Національної школи суддів України (протокол від 21.01.2019 р. № 1). URL: <http://nsj.gov.ua>

4. Фулей Т., Буруковська Н., Будниченко Т., Савченко Г. Методичні рекомендації для тренерів щодо розроблення та проведення тренінгів. К.: ФОП Демчинський О.В., 2017. 92 с.

Лапка Оксана Ярославівна,

доцент кафедри теорії держави та права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Пендюра Максим Миколайович,

завідувач кафедри теорії держави та права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ДЕОНТОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Глибокі трансформаційні процеси, система реформ, що проходить держава – Україна, сприйняття суспільством традиційних європейських стандартів демократії та впровадження їх у всі сфері громадянського суспільства, що формується, вимагає від кожного її представника усвідомленого, відповідального ставлення та виконання конституційних обов'язків. Цей аспект особливо стосується осіб, які залучені до державницьких процесів побудови демократичної, правової соціальної держави. Мова йде, в першу чергу, про державних службовців, працівників правоохоронних структур, на яких